

Kattutställningar i offentliga lokaler: en praktisk vägledning för att minimera allergirisk

Inledning

Kattutställningar har arrangerats i inomhuslokaler, exempelvis ishallar och idrottshallar, i Sverige sedan 1946. I takt med att medvetenheten om pälsdjurs-allergikers problem i samhället ökat har tillgången på lokaler stadigt minskat. En del kommuner har infört en policy om att inga idrottshallar får uthyras för verksamhet innefattande pälsdjur. I Stockholm, för att ta ett exempel, finns idag (2019) endast ett fåtal lokaler av denna typ att tillgå.

I Astma-och Allergiförbundets policydokument om pälsdjur¹ rekommenderas att djurutställningar inte ska förläggas till idrottshallar utan istället hållas på ridanläggningar, där mängden allergen redan är hög. Ridhus saknar ofta isolering och uppvärmning. På en kattutställning sitter katterna i burar 8-10 timmar under en dag, och även ägare och publik vistas i lokalen under många timmar. Alla som har varit i ett ridhus vet hur kallt och dragigt det är, och att det inte är ett ställe där man stannar längre än absolut nödvändigt. Det är inte ett realistiskt alternativ att anordna kattutställning i ridhus.

Sveriges kattklubbers riksförbund (SVERAK) ser med oro på utvecklingen vad gäller bristande tillgång på lokaler för kattutställning. Om det fortsätter på samma sätt framöver med allt fler kommuner som inför en anti-pälsdjurspolicy riskerar utställningsverksamheten i Sverige att krympa starkt, och i värsta fall försvinna helt. För att om möjligt bryta denna negativa trend vill vi genom denna informationsskrift upplysa om hur man kan sanera i inomhuslokaler för att effektivt minska mängden allergener. Dessa rekommendationer är byggda på data som rapporterats i moderna vetenskapliga studier.

Vår förhoppning är att denna text kan vara till nytta för arrangerande kattklubbar, som ju är de som ansvarar för rengöringen efter en utställning, samt tjäna som underlag för idrottsföreningar och andra uthyrare av lokaler i beslutsfattandet om uthyrning till kattklubbar.

Vad är allergi?

Allergi är en överkänslighetsreaktion som är utlöst av specifika immunologiska mekanismer. Vid allergi reagerar immunsystemet på substanser, så kallade allergen, som normalt ska tolereras. De flesta allergen som ger upphov till sjukdom är substanser som inandas, till exempel pollen och avstötta hudceller från djur. Hos barn är det också vanligt med reaktioner mot födoämnen.

Vid allergi mot pälsdjur reagerar immunförsvaret på djurens proteiner. Dessa finns i djurets talgkörtlar, hudepitelceller, saliv samt urin och fastnar i djurens päls. Symtom vid allergi mot pälsdjur är allergisk konjunktivit (kliande och röda ögon), rinit (nysningar, nästäppa, rinnande näsa) samt astma (hosta, pip i bröstet, slembildning, andnöd).

Det är relativt vanligt med pälsdjursallergi, speciellt mot hund och/eller katt. Enligt Astma- och Allergiförbundet är var tionde svensk allergisk mot katter². En pälsdjursallergiker behöver inte ha direktkontakt med ett djur för att få symtom. Allergener kan föras via kläder och hår hos djurägare till andra miljöer. Allergiframkallande ämnen från pälsdjur är spridda i samhället och finns i dag i många offentliga lokaler, eftersom så många har djur hemma. En viss exponering för dessa allergener är därför oundviklig³.

Kattallergener

Det huvudsakliga kattallergen kallas Fel d 1 (secretoglobulin) och produceras i kattens talg- och salivkörtlar. Fel d 1 finns primärt i huden, hårfolliklarna och pälsstråna⁴. Andra kattallergener, som produceras i mindre utsträckning, är Fel d 2 (albumin), Fel d 3 (cystatin), Fel d 5 (IgA), Fel d 6 (IgM), Fel d 7 (lipocalin-Von Ebners körtelprotein) samt Fel d 8 (latherin)³.

Såvitt man vet producerar alla kattraser Fel d 1, och hanar har en större produktion än honor. Vid badning av katten reduceras mängden Fel d 1 avsevärt, men effekten är kortvarig⁵. I hem där katter lever finns Fel d 1 i mattor, möbler, på golv, väggar, samt i luften³. Låga koncentrationer av Fel d 1 kan även påvisas i upp till 30% av bostäder där katter inte lever⁶.

Mekanisk och kemisk reduktion av kattallergen i miljön

Regelbunden dammsugning reducerar kattallergen, liksom dammtorkning och rengöring av väggar och ytor⁴. Dammsugare med så kallat HEPA-filtrer har visat sig vara särskilt effektiva⁷. HEPA står för High Efficiency Particulate Arrestance. Det är en särskild typ av filter som fångar upp mikroskopiska partiklar som finns i dammsugarens utblås. Filtret ser alltså till att luften som kommer tillbaka i rummet är ren och fri från allergener.

Luftrenare i form av ozongeneratorer marknadsförs för att reducera allergener. De har dock tveksam effekt och rekommenderas inte av EPA (United States Environmental Protection Agency)⁸.

Natriumhypoklorit (Klorin) inaktiverar allergener från katt och hund⁹. Man har även kunnat visa att natriumhypoklorit denaturerar Fel d 1, vilket leder till att detta allergen förlorar sin förmåga att framkalla en immunologisk respons hos exponerade personer¹⁰. Nackdelen med detta desinfektionsmedel är att det är toxiskt för vattenlevande organismer samt kan verka retande på luftvägarna¹¹.

Sanering av lokal efter kattutställning

- Dammsug noggrant alla golv med en högeffektiv dammsugare som har HEPA-filtrer.
- Våttorka golven med såpa eller annat lämpligt rengöringsmedel.
- Rengör eventuellt med utspätt Klorin på speciellt utsatta platser.

Sammanfattning

Allergiframkallande ämnen från pälsdjur är idag spridda i samhället, inklusive i många offentliga lokaler. En viss exponering för dessa allergener är därför oundviklig. Regelbunden dammsugning reducerar kattallergen, liksom dammtorkning och rengöring av väggar och ytor. Efter kattutställning rekommenderas dammsugning med högeffektiv dammsugare innehållande HEPA-filter, därefter våttorkning med såpa, eventuellt kompletterat med utspätt Klorin på speciellt utsatta platser.

Referenser

1. Astma- och Allergiförbundets pälsdjurspolicy, reviderad december 2016, se: <https://astmaoallergiforbundet.se/wp-content/uploads/2016/06/P--lsdjurspolicy.pdf>
2. Allergifakta 2015, se: <https://astmaoallergiforbundet.se/information-rad/palsdjursallergi/>
3. Portnoy JM, Kennedy K, Sublett JL et al. (2012). Environmental assessment and exposure control: a practice parameter – furry animals. *Ann Allergy Asthma Immunol* 108(4):223.e1-223.15 doi: [10.1016/j.anai.2012.02.015](https://doi.org/10.1016/j.anai.2012.02.015)
4. Dilley MA & Phipatanakul W. (2017). Environmental control measures for the management of atopy. *Ann Allergy Asthma Immunol* 118(2):154-160. doi: [10.1016/j.anai.2015.12.029](https://doi.org/10.1016/j.anai.2015.12.029)
5. Nageotte C, Park M, Havstad S et al. (2006). Duration of airborne Fel d 1 reduction after cat washing. *J Allergy Clin Immunol* 118:521–522.
6. Custovic A, Simpson A, Pahdi H et al. (1998). Distribution, aerodynamic characteristics, and removal of the major cat allergen Fel d 1 in British homes. *Thorax* 53:33–38.
7. Sulser C, Schulz G, Wagner P et al. (2009). Can the use of HEPA cleaners in homes of asthmatic children and adolescents sensitized to cat and dog allergens decrease bronchial hyperresponsiveness and allergen contents in solid dust? *Int Arch Allergy Immunol* 148:23–30.
8. <https://www.epa.gov/indoor-air-quality-iaq/ozone-generators-are-sold-air-cleaners#pubs>
9. Barnes CS, Kennedy K, Johnson L, et al. (2008). Use of dilute sodium hypochlorite spray and home cleaning to reduce indoor allergen levels and improve asthma health parameters. *Ann Allergy Asthma Immunol* 101:551–552.
10. Matsui E, Kagey-Sobotka A, Chichester K et al. (2003). Allergic potency of recombinant Fel d 1 is reduced by low concentrations of chlorine bleach. *J Allergy Clin Immunol* 111(2)396-401.
11. <https://echa.europa.eu/sv/substance-information/-/substanceinfo/100.028.790>.